

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Весела Иванова Гелева**, преподавател по Хорово дирижиране в катедра „Музикална педагогика и дирижиране” на факултет „Музикална педагогика” в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство “Проф. Асен Диамандиев” Пловдив

за ст. преп. **Елвира Тодорова Матева**, кандидат за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство”; докторска програма „Музикознание и музикално изкуство” в катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство”, АМТИИ ”Проф. Асен Диамандиев”

Елвира Матева е родена през 1968 г. в Пловдив. През 1987 г. завършва НУМТИ ”Добрин Петков”. Висшето си образование получава в АМТИИ ”Проф. Асен Диамандиев”, където се дипломира в специалностите Педагогика на обучението по музика и Инструментално изкуство-пиано. От 1994 г. досега работи в АМТИИ като преподавател по камерна музика и интерпретация, и корепетитор на вокалните класове. Сред многобройните ѝ творчески изяви са сценичните участия с разнообразни концертни програми в Полша, Германия, Русия, Гърция, Турция, Македония, Молдова и България. Елвира Матева успешно концертира като солист с Пловдивска и Бургаска филхармонии. Награждавана е многократно с престижни отличия за високохудожествен акомпанимент от различни музикални форуми: Осми национален академичен конкурс „Йохан Себастиан Бах и неговото съвремие” – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев” Пловдив, Пети международен конкурс за камерна музика и индивидуални изпълнители „Проф. Асен Диамандиев” – Арт Боровец Фестивал, 7-ми международен конкурс „Eugen Cosca” Кишинев, Молдова, в 4-ти международен конкурс за млади тромпетисти – Охрид, Северна Македония, 2-ри международен конкурс за изпълнение на медни духови инструменти „Нижний Новгород – Брас” – Нижний Новгород, Русия и мн. др. Елвира Матева участва в редица престижни национални и международни проекти, а за дългогодишната си педагогическа дейност е отличена с награди за високи постижения.

Дисертационният труд със заглавие „**Камерно-вокален цикъл „Песни и танци на смъртта” от Модест Мусоргски – генезис и развитие на средновековните макабрени сюжети в контекста на сонорно-интонационната релация**” е в обем от 196 страници и съдържа увод, три глави, заключение, приноси, библиография, списък на научните публикации и две приложения /свободен български превод на песните в цикъла и на стихотворението на Арсений Голенищчев-Кутузов, посветено на композитора/. Цитираната литература включва 85 заглавия на български, руски, немски, френски, английски и полски език, от които 14 са интернет източници. Трудът и рефератът отговарят на законовите изисквания за структура, обем и съдържание. Налице са и необходимият брой публикации по темата, която е дисертационна, актуална и съдържа потенциал за следващи теоретични разработки.

В **увода** са представени мотивите, обекта, целта и задачите на научния труд. Докторантът има дългогодишен сериозен опит в областта на камерното музициране, който позволява да се изследва задълбочено избраната тема. **Целта** на разработката да се направи анализ на музикално-поетичния и музикално-драматургичен изказ във вокалния цикъл „Песни и танци на смъртта”, във връзка с което са поставени следните **задачи**: историческо изследване на макабрената средновековна, изследване влиянието на средновековната алегория в европейската култура – литература, изобразително изкуство и музика, изследване на историята и идейно-художествения образ на смъртта през призмата на поетичния и музикалния текст, художествено-структурен и изпълнителски анализ във връзка с макабрената образност; анализ на композиционните и образно-интонационни особености и др. **Методите** на изследването са

историко-хронологичен, сравнително-аналитичен, аналитичен по отношение на структура, композиционни средства, музикален език, художествена символика, интерпретация и др.

Обект на **първа глава** е историческото значение на М. Мусоргски в руската и в световната музикална култура. Докторантът прави исторически преглед, който проследява различните политически, икономически, социални и културни предпоставки, които водят до еволюция и разцвет на руското музикално изкуство през 19 век. Като най-характерни белези на процеса на европеизиране и напредък са посочени учредяването на първите музикални институции-консерватории, опери, музикални театри, школи и училища, наличие на музикална критика, която формира и възпитава обществения вкус, разгръщане на творческия потенциал на руските композитори, преосмислянето на западноевропейските традиции в контекста на спецификата на руската народна музика и др. Специално внимание е отделено на Могъщата петорка, която става катализатор на руското национално музикално изкуство и небивалия му възход. Елвира Матева представя жизнения и творчески път на Мусоргски, акцентирайки върху вокалната музика, чиято иновативност обхваща всички елементи на музикалната тъкан. Тя изтъква единството на музика и говорна реч, наличието на нов емоционално-психологичен акцент, хармоничната интеграция на романтизъм и реализъм и др.

Във **втора глава** е направено културно-историческо изследване на средновековните макабрени сюжети от тяхното възникване до съвременността. Интересни са паралелите в различните изкуства-литература, музика, танц, изобразително изкуство, както и връзката на сюжетността с философията, етиката, религията и морала. Вечната тема за смъртта, преходността и трансформацията на живота в неговия предполагаем антипод, е представена увлекателно и с необходимата ерудиция. Илюстративният материал е разнообразен и демонстрира вариантите на човешкото въображение в интерпретацията на неизбежния край. Анализирайки рефлексите на злоещото в сферата на музикалното изкуство, дисертантът разглежда като най-древна в Европа секвенцията „Dies irae”, която нееднозначно присъства като вечен символ на страха от Божието възмездие и справедливост и в съвременната музика. Особено място е отделено на Романтизма, когато са създадени шедьоври с непостижимо емоционално въздействие и проникновеност. Матева представя емблематични творби на Шуберт, Лист, Сен-Санс, Шостакович, Месиен, Онегер и др. Както самата тя отбелязва, темата за Смъртта в изкуството е необятна и предоставя възможности за следващи оригинални научни разработки не само в музиката, но и в киното, театъра, архитектурата, визуалните изкуства, съвременната литература и т.н.

Трета глава на труда съдържа същинските приноси на изследването. Подробно и изчерпателно е представена историята на написване на цикъла „Песни и пляски смърти”, наречен основателно от Матева „философска кулминация на вокалното творчество на Мусоргски” като са упоменати и оркестровите му транскрипции от Римски-Корсаков, Дм. Шостакович, Е. Денисов и Алексей Ларин /вокално-ораториална транскрипция за солисти, хор, две пиана и ударни инструменти, 2007 г./. Отчитайки кардинално важното значение на поезията във вокално-камерното творчество, Елвира Матева отделя специално място в изложението за биографичен ескиз, представящ слабо познатото у нас творчество на поета Арсений Голенишчев-Кутузов. Този подраздел, както и българските преводи на текста на песните, допълват и обогатяват същинския анализ на цикъла и обясняват неговото силно емоционално въздействие, проникновен психологизъм, болезнена откровеност, безпощаден реализъм и драматургична дълбочина. Музикално-структурните анализи на четирите песни за поднесени с теоретична вещина и изчерпателност. Особено ценни са изпълнителските насоки за високохудожествена интерпретация, които могат да послужат на бъдещите изпълнители-певци и пианисти. Те засягат съществени проблеми на динамиката, темпото, метроритъма, шрихите, пианистичното туше, сонорните ефекти и тембъра във връзка с пресъздаваната образност,

педализацията, баланса между вокалната партия и пианото и мн. др. Предадени и убедително аргументирани са експресията, мимикрията на смъртта в нейните различни роли, както и зловещата театралност, която прави този цикъл на Мусоргски уникален по своето съдържание и значимост. Направените от докторанта теоретични обобщения и аналитични изводи се основават на последователно и сериозно проучване на композиторския стил, философия и музикален език. Към това, Елвира Матева добавя своя богат изпълнителски опит и артистичната гледна точка на съвременен интерпретатор.

Сред **приносите** на изследването трябва да се открие следното:

- Дисертацията е първото аналитико-научно изследване на камерно-вокалния цикъл „Песни и танци на смъртта” от Мусоргски в българското музикознание.
- За първи път в българското музикално пространство е извършен музикално-стилистичен (композиционна организация, изразни средства) и интерпретационен анализ на творбата.
- Докторантът прави изводи и обобщения за развоя на клавирното творчество на Мусоргски, съобразно избраната проблематика, и ги подкрепя с анализи на интересна и подкрепена с доказателства и литературни източници фактология.
- Осъществен е превод на текста на песните във връзка с по-задълбоченото и осъзнато разбиране, тълкуване и интерпретиране на музикално-интонационната реализация на „театралните миниатюри”.
- Реализиран е исторически ракурс на влиянието на средновековните макабрени сюжети („Danse macabre” и „Триумф на смъртта”) в европейската култура – литература, изобразително изкуство и музика. Изборът на изследвания репертоар в избраната тема е професионално аргументиран и илюстрира посоките и тенденциите за развитие на този тип сюжети в различните изкуства.
- Приносен момент е творческият поглед на докторанта в качеството ѝ на клавирен изпълнител и емоционално съпреживяващ изкуството артист, което добавя допълнителна стойност към разглежданата тематика.
- Предвид отсъствието на данни на български език за Арсений Голенищчев-Кутузов е осъществено кратко изложение на биографични данни и специфики на литературния стил на поета.

Представеният дисертационен труд реализира изцяло заложените в увода цели и задачи на изследването. Той може да се ползва от изпълнители, музиколози, академични преподаватели, студенти, ученици, професионални музиканти, училищни педагози и любители на клавирното изкуство, което го прави подходящ за издаване във вид на книга. Не на последно място, бих споделила личните си впечатления от колегата Матева, която познавам от много години. Нейната работоспособност, отзивчивост, артистизъм, етичност и добронамереност са високо оценени в академичните среди, а постиженията на студентите ѝ потвърждават високото професионално ниво на дейността ѝ. Имайки предвид всичко гореказано, предлагам на уважаемото научно жури да присъди на ст. преп. Елвира Матева образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 8. Изкуства, Професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство”; докторска програма „Музикознание и музикално изкуство” в катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство”, АМТИИ ”Проф. Асен Диамандиев” и ѝ пожелавам успех в нейната педагогическа, научно-изследователска и изпълнителска кариера.

15.08.2024 г.

проф. д-р Весела Гелева